



Dokument nr. 8:76

(2003-2004)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Lodve Solholm, Ulf Erik Knudsen og Christopher Stensaker

Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Lodve Solholm, Ulf Erik Knudsen og Christopher Stensaker om gjennomføring av forsøk med elektronisk stemmegivning, inkludert stemmegivning over Internett, som et grunnlag for en fremtidig modernisering av valgloven

Til Stortinget

BAKGRUNN

En forutsetning for et levende demokrati er at velgerne benytter seg av sin stemmerett. Internasjonalt er det bekymring over synkende valgdeltagelse de senere år. Særlig er valgdeltagelsen blant yngre velgere signifikant lavere enn for velgere over 40 år. Det kan imidlertid argumenteres at slik forskjell har alltid eksistert mellom aldersgruppene, selv om det ikke er noen ønsket situasjon.

Forslagsstillerne viser til at det har vært gjennomført en rekke forsøk internasjonalt med elektroniske valg, med hensikten å øke tilgjengeligheten til valgsystemet. I USA er man i gang med å utvikle en elektronisk forvaltning og satser store ressurser på bruk av ny teknologi i valgsammenheng. Spydspissen i dette arbeidet er rettet mot å lette adgangen til valgdeltagelse for militært personell stasjonert i utlandet. I England har myndighetene en ambisjon om at alle offentlige tjenester skal på nett innen 2005, samtidig som valg via Internett skal introduseres i 2006. Sveits skal ha en internettbasert løsning på plass i 2010. Estland skal gjøre forsøk med Internettvalg både i lokalvalget i 2005 og i parlamentsvalget i 2007. India har tatt i bruk elektroniske stemmemaskiner, og vil benytte kun disse ved det kommende parlamentsvalget. Sør-Afrika tok i bruk elektroniske valgløsninger ved valget i 1999 for å få en mer effektiv valgprosess.

Elektroniske valgløsninger er sentrale elementer i "moderniseringen" av valglovgivingen i en rekke land. Bruk av ny teknologi blir i økende grad sett på som et alternativ til tradisjonelle papirstemmesedler, valgurner og valglokaler. Forslagsstillerne viser til en vurdering presentert av Dag Arne Christensen, Rune Karlsen og Bernt Aardal: "På vei til e-demokratiet?" Forsøkene med elektronisk stemmegivning ved kommune- og fylkestingsvalget 2003.

I Regjeringens fornyelsesprogram for forvaltningen peker en på IKT som et virkemiddel, ikke bare for å gi bedre og mer effektive tjenester, men også for å videreutvikle demokratiet. Regjeringen vil også se nærmere på mulighetene for elektronisk stemmegivning i lokalvalg og lokale folkeavstemninger.

I forbindelse med kommune- og fylkestingsvalg høsten 2003 ble det gjennomført forsøk med elektronisk stemmegivning i kommunene Bykle, Larvik og Oppdal. I tillegg ble elektronisk stemmegivning utprøvd ved lokalstyrevalget i Longyearbyen på Svalbard. Den teknologiske infrastrukturen i forsøkene var identisk. Selve stemmegivningen foregikk inne i valglokalet på en elektronisk valgautomat. Ut fra valglovens krav om at den enkelte velger skal kunne foreta sitt valg med krav til konfidensialitet og uten påvirkning fra andre, ble disse forsøkene gjennomført ved at valgautomatene ble plassert inne i valglokalene. I en evaluering av disse forsøkene for Kommunal- og regionaldepartementet ved Dag Christensen, Rune Karlsen og Bernt Aardal ved Institutt for Samfunnsforskning (Rapport 2004:6) konkluderes det med at velgerne var meget godt fornøyd med brukervennligheten av den valgte løsning. Når det gjelder innflytelse på valgdeltagelsen konkluderer evalueringen med at erfaringsmaterialet er for begrenset til å trekke noen konklusjoner, men bemerker at ved dette forsøket ble valgautomatene kun benyttet i stemmelokalene, og bidro dermed ikke til å øke til-

gjengeligheten som sådan. Forslagsstillerne viser til at valg over Internett vil øke tilgjengeligheten signifikant.

VURDERING

Valg over Internett vil øke tilgjengeligheten til valgsystemet signifikant. Åke Grönlund (2001: "IT, demokrati og medborgarnas deltagande". Stockholm Teledok Rapport 142) viser med bakgrunn i svenske data at elektroniske valg og avstemninger kommer høyt oppe på listen over hva innbyggernes forhåpninger til hva den nye teknologien skal brukes til i offentlig sektor. Også i Norge er det mange som ønsker tilgang til valg på Internett. Som en løsning for å få flere velgere til å avgi stemme.

Norsk Gallup har fulgt innbyggernes IKT-vaner siden 1996, og tendensen er rask vekst på alle fronter. Norge og de øvrige skandinaviske land har stor utbredelse når det gjelder både bruk av og tilgang til Internett. 2 849 000 personer har tilgang til Internett i Norge, 59 pst. av de som har tilgang bruker nettet daglig, jamfør TNS Gallup.

Videre har norsk næringsliv internasjonalt anerkjent sikkerhets-kompetanse nå innenfor IKT, som gir grunnlag for å ivareta de sikkerhetstekniske aspekter ved valg over åpne nettverk som Internett. Forslagsstillerne viser til at viktig informasjon som selvangivelse allerede i dag kan sendes elektronisk.

Forslagsstillerne mener derfor at det er ønskelig å videreføre forsøkene med elektronisk stemmegivning som Kommunal- og regionaldepartementet ga tillatelse til ved lokalvalgene i 2003. Forsøks erfaringene kan gi et grunnlag for modernisering av valgloven. Det synes naturlig å bygge på forsøkene og løsningene fra 2003, men videreutviklet til utprøving av stemmegivning over Internett. Dette reiser spørsmål om eventuell konflikt med den nåværende valglov og det viktige prinsipp om at valg skal være frie, rettfærdige og hemmelige; dvs. om det aksepteres at stemmegivningen skjer utenfor sikre valglokaler.

Det synes derfor naturlig at slik videreføring av arbeidet med e-Norge gjøres ved at man utvider forsøkene fra 2003 med valgautomater inne i stemmelokalene til å omfatte stemmegivning over bl.a. Internett ved skolevalgene i forbindelse med stortingsvalget i 2005. Det bør særlig legges vekt på å imøtekomme de utfordringer som internasjonale forsøk med elektroniske valg har påpekt. Ved slike forsøk bør det legges vekt på følgende elementer:

- Sikker identifisering av velgeren, ved valg over åpne nettløsninger.
- Kvittering til velger på at stemme er avgitt.

- Sikring av valgsystemet mot inntrenging og misbruk.
- Implementering av verifikasjons- og kontrollrutiner for behandling og oppbevaring av elektroniske stemmer, samt for opptellingen av disse.
- Oppbevaring av elektroniske stemmer og opptelling av disse bør underlegges et offentlig organ med høy IKT-kompetanse, og skilles fra systemer som driftes av kommersielle utstys- og tjenesteleverandører.

Det er ønskelig at resultater av nye forsøk i 2005 evalueres grundig som underlag for en eventuell revisjon av valgloven for framtidige valg.

FORSLAG

Forslagsstillerne vil på denne bakgrunn fremme følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen gjennomføre forsøk med elektronisk stemmegivning ved utvalgte skoler ved skolevalgene i forbindelse med stortingsvalget 2005, som omfatter stemmegivning over Internett. Dette gjøres med sikte på å gjennomføre slik elektronisk stemmegivning ved valget i 2007.
2. Stortinget ber Regjeringen innrette forsøkene slik at spesielt forholdene forbundet med følgende faktorer fokuseres på og undersøkes:
 - Sikker identifisering av velgeren, ved valg over åpne nettløsninger.
 - Kvittering til velger på at stemme er avgitt.
 - Sikring av valgsystemet mot inntrenging og misbruk.
 - Implementering av verifikasjons- og kontrollrutiner for behandling og oppbevaring av elektroniske stemmer, samt for opptellingen av disse.
 - Oppbevaring av elektroniske stemmer og opptelling av disse bør underlegges et offentlig organ med høy IKT-kompetanse, og skilles fra systemer som driftes av kommersielle utstys- og tjenesteleverandører.
3. Stortinget ber Regjeringen foreta en evaluering av forsøkene som fremlegges for Stortinget. Forsøkene må være så omfattende at evalueringsresultatene vil være representative for yngre velgeres innstilling til elektroniske valg og folkeavstemninger over Internett.